

Programma van Eisen Addendum

Projectnummer: 364141

Referentienummer: SWNL0251556

Datum: 27-5-2020

PvE | SW458

Plangebied De Ruiting te Esch, gemeente Haaren

Een archeologisch onderzoek door middel van opgraven

Verantwoording

Titel PvE Opgraving Plangebied De Ruiting te Esch, gemeente Haaren Addendum
Projectnummer 364141
Referentienummer SWNL0251556
Revisie C1
Datum 27-05-2020

Auteur
Senior KNA archeoloog
(actornummer 92218907)

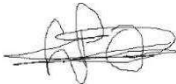

E-mailadres

Gecontroleerd door
Senior KNA archeoloog (actornummer 39446695)

Paraaf gecontroleerd

Goedgekeurd door
Teammanager

Paraaf goedgekeurd

Programma van Eisen Addendum			
Format conform KNA versie 4.1			
Locatie	Esch		
Projectnaam	De Ruiting te Esch		
Plaats binnen archeologisch proces			
0 IVO – Proefsleuven (IVO-P)			
0 IVO – Overig (IVO-O)			
X Opgraven Landbodems			
0 IVO-P - variant Archeologische Begeleiding			
0 Opgraven Landbodems – variant Archeologische Begeleiding			
Opsteller	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
Senior KNA BO Archeoloog	<p>██████████ senior KNA-archeoloog actornummer 92218907 Sweco Nederland B.V. K.P. van der Mandelelaan 41-43 3062 MB Rotterdam 088-██████████ Mail: ██████████</p>	27-05-2020	
controle/goedkeuring Senior KNA Archeoloog	<p>Sweco Nederland B.V. Rozenburglaan 11 9727 DL Groningen ██████████ Actornummer 39446695 ██████████ ██████████</p>	27-05-2020	
Opdrachtgever	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
	<p>Ruimte voor Ruimte Postbus 79 5201 AB 's-Hertogenbosch ██████████ 073-██████████ ██████████</p>		
Goedkeuring bevoegde overheid			
	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
0 Gemeente	<p>Gemeente Haaren Postbus 44 5076 ZG Haaren ██████████ 0411-627282 ██████████ Deskundige namens de bevoegde overheid: Erfgoed 's-Hertogenbosch ██████████ 073-██████████ ██████████ ██████████</p>	27-05-2020	
0 Provincie			
0 Rijk			
0 Overig			

Kennisgeving Depothouder/eigenaar	Provinciaal Depot Bodemvondsten Noord-Brabant (PDB) Waterstraat 16 5211 JD 's-Hertogenbosch Postbus 90151 5200 MC 's-Hertogenbosch ■■■■■■■■■■ ■■■■■■■■■■ archeologie@brabant.nl	datum	paraaf
--------------------------------------	--	-------	--------

HOOFDSTUK 1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS ONDERZOEKSGBIED

Projectnaam	De Ruiting te Esch
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Haaren
Plaats	Esch
Toponiem	De Ruiting
Kaartbladnummer	45C
x,y-coördinaten	147700 / 402540
CMA/AMK-status	n.v.t.
Archis-monumentnummer	4.173
Archis-vondstlocatienummer	3088866100, 3262691100
Oppervlakte plangebied	3193 m ²
Oppervlakte onderzoeksgebied	920 m ² verplicht, 2.273 m ² optioneel
Huidig grondgebruik	Braakliggend

HOOFDSTUK 2 AANLEIDING EN MOTIVERING VAN HET ONDERZOEK

Sweco voert archeologisch onderzoek uit onder procescertificaat SIKB BRL 4000 'Archeologie' (versie 4.1) en de protocollen 4001, 4002, 4003 en 4004. Het Programma van Eisen is uitgevoerd conform SIKB BRL 4000 protocol 4001.

2.1 Aanleiding en motivering

Het plangebied ligt in Esch (gemeente Haaren) aan de weg De Ruiting aan de westzijde van de Essche Stroom. De aanleiding voor dit onderzoek is de geplande ontwikkeling van woningen binnen het plangebied. In het kader van deze ontwikkeling is reeds een archeologisch bureau- en booronderzoek uitgevoerd (■■■■■■■■■■ 2019), en een proefsleuvenonderzoek (■■■■■■■■■■ 2020, in concept). Op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek heeft de bevoegde overheid het selectiebesluit genomen dat een deel van het plangebied kan worden vrijgegeven, en een deel van het plangebied nader dient te worden onderzocht door middel van een opgraving (zie Bijlage 3).

Onderhavig addendum dient als aanvulling op, en op sommige onderdelen vervanging van het Programma van Eisen dat voor het proefsleuvenonderzoek is opgesteld (Weerheijm 2019). In dit addendum PvE zijn alleen die delen weergegeven die worden aangepast.

HOOFDSTUK 5 DOELSTELLING EN VRAAGSTELLING

5.1 Doelstelling

Het doel van de Opgraving is het documenteren en registreren van de in het plangebied aanwezige archeologische waarden.

5.3 Vraagstelling

De onderzoeksvragen dienen puntsgewijs en beargumenteerd beantwoord te worden. De algemene vraagstelling is: "Welke archeologische waarden zijn in het plangebied aanwezig?"

5.4 Onderzoeksvragen

Voor de opgraving worden in aanvulling op de onderzoeksvragen van het proefsleuvenonderzoek de volgende additionele onderzoeksvragen gesteld:

1. Is er op grond van de aangetroffen indicatoren sprake van één of meerdere vindplaatsen? Zo ja, welke vindplaats of vindplaatsen zijn dat en hoe zijn deze van elkaar te onderscheiden?
2. Wat is de omvang en datering van de aangetroffen vindplaats(en)? Is er een fasering te onderscheiden?
3. Kan er een verband worden gelegd met de andere vondsten die eerder binnen het AMK-terrein zijn gedaan (villa, ovens etc.)?
4. Kan de tijdens het proefsleuvenonderzoek aangetroffen (huis)plattegrond nader worden geïdentificeerd/gedateerd?
5. Wat is per vindplaats de omvang en ligt deze enkel binnen het plangebied of strekt deze zich ook buiten het plangebied uit?
6. Wat is per vindplaats de conservering en gaafheid van aangetroffen sporen, structuren en de diverse vondst categorieën?
7. Welke activiteiten zijn ten tijde van het in gebruik zijn van de locatie(s) in het gebied uitgevoerd?
8. Wat is per vindplaats de relatie met de omgeving, zowel wat betreft fysisch-geografische elementen als vindplaatsen uit een gelijktijdige periode?

HOOFDSTUK 6 METHODEN EN TECHNIEKEN

6.1 Methoden en technieken

De Opgraving wordt uitgevoerd conform KNA 4.1 protocol 4004 Opgraven. Daarnaast zijn de volgende standaarden, leidraden en specificaties van toepassing:

- KNA-Leidraad Veldhandleiding Archeologie;
- KNA-Leidraad Opgraven;
- KNA Leidraad Archeozoölogie;
- KNA-Leidraad Eerste Hulp bij Kwetsbaar Vondstmateriaal.

In plaats van een selectie van te couperen sporen worden nu alle sporen gecoupeerd, gefotografeerd en getekend en vervolgens afgewerkt. Dit met uitzondering van sporen die evident natuurlijk of zeer recent (na 1950) zijn. Al het vondstmateriaal (ten minste voor 1950) zal worden verzameld in plaats van een selectie.

Alle werkputnummers, spoornummers, vondstnummers en fotonummers zullen worden doorgenummerd vanuit het proefsleuvenonderzoek zodat de onderzoeken één geheel zullen vormen, en in een gezamenlijk rapport kunnen worden uitgewerkt.

6.2 Strategie

In Bijlage 3 zijn in rood gearceerd de verplichte onderzoeksgebieden aangegeven die in eerste instantie opgegraven zullen worden. In blauw gearceerd is het uitbreidingsgebied te zien waarnaar uitgebreid kan worden indien gevonden sporen daar aanleiding toe geven.

Voor de opgraving wordt uitgegaan van de volgende oppervlakten:

- Zone 1 (noord): 1.300 m²
- Zone 2 (zuid): 1.893 m²
- Verplicht deel binnen zone 2: 780 m²
- Optioneel deel binnen zone 2: 1113 m²

In zone 1 zal in eerste instantie alleen een proefsleuf worden gegraven (ca. 140 m²). Als blijkt dat het gebied hier verstoord is door de plantenbedden van de kwekerij (misschien in combinatie met nog een paar controlevlakken) zal contact worden opgenomen met de bevoegde overheid om de opgraving binnen dat gebied na opgraving van de sleuf te staken. Binnen zone 2 is een vlak overeengekomen met de bevoegde overheid dat in zijn geheel wordt opgegraven (780 m²), met daar omheen 1.113 m² aan optioneel gebied. De vraag in hoeverre de optionele delen onderzocht moeten worden hangt af van wat er wordt aangetroffen. Als blijkt dat bij uitbreiding er geen sporen meer worden aangetroffen, dan kan het onderzoek ter plekke worden afgebroken. Hiervoor zal regelmatig contact zijn met de bevoegde overheid ter afstemming.

Als eerste zal worden begonnen met het noodzakelijke en mogelijk optionele deel van zone 2, omdat de resultaten daarvan van invloed zijn bij de interpretatie van hetgeen in zone 1 wordt verwacht of aangetroffen, d.w.z. de resultaten van de proefsleuf die daar wordt getrokken en ook de locatie van mogelijke controlevlakken.

6.4 Structuren en grondsporen, scheepswrak of vliegtuig

- Alle aangetroffen grondsporen dienen in het vlak te worden ingetekend, ingemeten, beschreven en gefotografeerd.
- De sporen worden gecoupeerd en in doorsnede getekend (zoveel als nodig is voor het beantwoorden van de betreffende onderzoeksvragen; dit ter beoordeling van de archeologische projectleider in het veld). Alle sporen worden in principe afgewerkt; tenzij bij sporen van sloten en greppels een representatieve selectie voldoende is voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Alle vondsten daarin worden verzameld. Indien mogelijk worden sporen die gezamenlijk een structuur vormen als één geheel gecoupeerd of gedocumenteerd in het profiel, en vervolgens afgewerkt.

6.6 Aardwetenschappelijk onderzoek

Langs twee zijden van elke werkput zal een volledig profiel worden gedocumenteerd. Bij het gelijk blijven van het profiel of bij grote verstoringen tot op diepte kan worden volstaan met twee profielen per zijde.

HOOFDSTUK 7 UITWERKING EN CONSERVERING

Na afsluiting van het veldwerk worden de vondsten, eventuele monsters en de gedocumenteerde sporen nader uitgewerkt tot het niveau waarop antwoord kan worden

gegeven op de gestelde onderzoeksvragen. De resultaten van het proefsleuvenonderzoek (sporen en vondsten) zullen worden uitgewerkt tot een gezamenlijke rapportage.

Bijlage 1 bij het PvE: Lijst met te verwachten aantallen

Onderzoek	Verwachting
DO	Late IJzertijd/Romeinse tijd
Omvang	Verwachte aantal m²
	Ca. 3.193 m ²
Vondstcategorie	Verwachte aantallen (N)
Aardewerk	500 stuks
Bouwmateriaal	10 stuks
Metaal (ferro)	25 stuks
Metaal (non-ferro)	25 stuks
Slakmateriaal	15 stuks
Vuursteen	5 stuks
Overig natuursteen	10 stuks
Glas	10 stuks
Menselijk botmateriaal onverbrand	10 stuks
Menselijk botmateriaal verbrand	10 stuks
Dierlijk botmateriaal onverbrand	15 stuks
Dierlijk botmateriaal verbrand	15 stuks
Visresten (handverzameld)	0 stuks
Schelpen	0 stuks
Hout	2 stuks
Houtskool(monsters)	5 stuks
Textiel	0 stuks
Leer	0 stuks
Submoderne materialen > 50 jaar	25 stuks
Monstername	Verwachte aantallen (N)
Algemeen biologisch monster (ABM)	2 stuks
Algemeen zeefmonster (AZM)	2 stuks
Pollen, diatomeeën en andere microfossielen	2 stuks
Monsters voor anorganisch chemisch onderzoek	0 stuks
Monsters voor micromorfologisch onderzoek	0 stuks
Monsters voor luminescentiedatering (OSL)	0 stuks
Monsters voor koolstofdatering (¹⁴ C)	5 stuks
Vismonsters	0 stuks
DNA	1 stuks
Dendrochronologisch monster	1 stuks

Bijlage 2 bij het PvE: Overzicht te raadplegen specialisten/ specialismen

Vondstcategorie	In PvE voorschrijven "Raadplegen bij PvA"	In PvE voorschrijven "Raadplegen bij veldwerk"	In PvE voorschrijven "Raadplegen bij uitwerking"
Aardewerk	nee	nee	Ja
Bouwmateriaal	nee	nee	Ja
Metaal (ferro)	nee	nee	Ja
Metaal (non-ferro)	nee	nee	Ja
Slakmateriaal	nee	nee	Ja
Vuursteen	nee	nee	Ja
Overig natuursteen	nee	nee	Ja
Glas	nee	nee	Ja
Menselijk botmateriaal onverbrand	nee	Ja	Ja
Menselijk botmateriaal verbrand	nee	Ja	Ja
Dierlijk botmateriaal onverbrand	nee	nee	Ja
Dierlijk botmateriaal verbrand	nee	nee	Ja
Visresten	nee	nee	Ja
Schelpen	nee	nee	Ja
Hout	nee	nee	Ja
Houtskool(monsters)	nee	nee	Ja
Textiel	nee	nee	Ja
Leer	nee	nee	Ja
Submoderne materialen	nee	nee	Ja
Monstername			
Algemeen biologisch monster (ABM)	nee	nee	Ja
Algemeen zeefmonster (AZM)	nee	nee	Ja
Pollen, diatomeeën en andere microfossielen	nee	nee	Ja
Monsters voor anorganisch chemisch onderzoek	nee	nee	Ja
Monsters voor micromorfologisch onderzoek	nee	nee	Ja
Monsters voor luminescentiedatering (OSL)	nee	nee	Ja
Monsters voor koolstofdatering (¹⁴ C)	nee	nee	Ja
DNA	nee	nee	Ja
Dendrochronologisch monster	nee	nee	Ja

Bijlage 3 bij het PvE: Puttenplan

